

FOAIA DIECESANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

APARE DUMINECA

Prețul abonamentului: Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane " " " " pe 1/2 an 5 " " România și străinătate pe an 14 franci " " " " " pe 1/2 an 7 "	Prețul inserțiunilor: Pentru publicațiuni oficioase, concurse edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 6 cor., până la 200 de cuvinte 8 cor. de aci în sus 10 coroane	Correspondințele se adresează redacțiunii „FOAIA DIECESANĂ” iară banii de prenumerațiune și inserțiunile a ADMINISTRAȚIA Librăriei și Tipografiei diec. în Caransebeș
---	--	---

Uniunea Românilor din Transilvania cu biserica romano-catolică sub împăratul Leopold I.

XII.

Uniunea în lumina luceferilor ei.

(Continuare)

Tr. Laurian în „Magazinul istoric” scrie :

„Pe lângă toate aceste decrete și mandate imperiale guvernul și ordinile transilvane sciură așa de bine să întorcă lucrurile, ca Românii să rămâie tot în starea de apăsați și de despoiați de drepturile cetățene. După decretul imperiale trebuia, ca între cele patru religii primite: catolica, luterana, călvina și ariana să fie o egalitate perfectă, persoanele bisericesci să se bucure tot de aceleași scutiri și libertăți, laicii să aibă tot aceleași drepturi, după starea lor de nobili, liberi și iobagi. Românii se număra acum între catolici, și trebuia atât în respectul bisericesc cât și cel politic să se împărtășească de toate beneficiile, la care au drept catolicii dela deregătoriile cele mai mari până la cele mai mici. *Catolicii dobândiră mult prin unirea Românilor*, căci își înmulțiră numărul în comparațiune cu celelalte secte, așa în cât le întrece pe toate¹⁾.”

Apoi continuă la alt loc astfel:

„Românii, afară de micile scutiri ale persoanelor bisericesci, nu dobândiră nimica prin unire, ba încă și perdură. Perdura independința lor ca Români și ca religionari de ritul oriental, care o aveau ei mai înainte pe lângă toate asupririle ce întâmpinau de partea eterodoxilor; perdura Archiepiscopatul, căci acesta după unire se degradă la starea de simplu episcop supus censurii Iesuiților și supremației arhiepiscopilor catolici,

perdură chiar naționalitatea. Cei mai mulți Români cari se înălțară cu încetul din întemplantare — încă după dreptele pretensiuni, care le avea ca Români uniți, — la deregătoriile mai înalte între ungurii catolici, trecură dela legea de ritul oriental la cea de ritul occidental, supt pretestul că acestea sunt acum tot una, și cu modul acesta se lăpădară și de națiunea lor și se unguriră. Atari exemple avem prea multe. Acesta strică atât de mult, încât Românimea nu putu de loc să se ridice din starea de plebeitate, căci verii care se înălță peste densa, își părăsiasă națiunea. — Veți unde duce lucrurile intriga machaveléscă! — Românii ar trebui să scie, că ei sunt Români; și chiar când ar fi cu totul catolici, ar trebui să se susție ca români și să figureze ca Români¹⁾.”

Papii Ilarian în istoria sa se pronunță despre uniune așa:

„În astă formă făcură românii uniunea cu biserica Romei, care a fost un adevărat fapt cu condițiuni cu catolicii traisilvani, cari încă era foarte asupriți pe atunci de cătră calvini: de altă parte se pôte considera de un apt curat politic din partea românilor asupriți, cari credea, ca prin acesta nu numai vor scăpa de persecuțiunile cele grele, ci vor câștiga și drepturi egali cu celelalte națiuni e religii din patriă²⁾.”

Continuă apoi:

„Prin unire, afară de scutirile unor persoane bisericesci, nu câștigară Românii nici un drept, ba așa își sciură bate joc Ungurii e Sasi de toate decretul e rezoluțiunile împărătești, încât ei tot de tolerați se considerară și după unire pân' în 1848, e la deregătoriile țerei, cari se împărția după cele trei naționalități e după religii recepte, foarte arare-orî se punea și vre-un român

¹⁾ Tom. cit. pag. 326—327.

¹⁾ Tom. cit. pag. 328—429.

²⁾ Op. cit. pag. 57.

unit, fiindcă ȕicea Ungurii: „Acum tot atâta este, s'a pus un catolic, voi încă catolici sunteți“, e dacă se punea vr'un Român unit, debea să se dea nu numai de unit, ci chiar de catolic, prin această se făcea ungar. Sumă de intoligenți români, cari apucară la ceva deregătorie, se ungariră cu tipul acesta, și apoi toți lăpădații (ronegații) era încă mai periculoși pentru Români decât chiar înșiși Ungurii. Dela unire încôce se perdù dreptul metropolit al Românilor din Transilvania; arhiepiscopul dela Strigòniu cu pretext de proteptorat și aroga drept de metropolit peste Români; ér în còstole episcopului sta teologul iesuit ordinar de episcop óroși-care al clerului, cum se ȕicea, pentru starca cea de jos de învătatură, în care se afla acelaș remas de supt epitropia grecóscă dinpreună cu poporul, — supt a cărui iesuit censura bisericii românesce nu era mai puțin dependentă decât pe timpul censurii superintendenților calvini“.²⁾

Tot în acest loc citat mai la urmă scrie:

„În urmă dela unire încôce de o parte vèdènd Români, că prin unire mai mult perd, decât câștigă, e amărindu-se de portarea cea arogătoare e scandaloasă a iesuiților, apoi sumuțați și de străini, cărora nu le plăcea, ca Români să fie toți întruniți (cum zice P. Maior: o mătéhna străină voi, ca Români să se desine în două părți), mai adauge și fanatismul nutrit nu numai de străini, ci și de nesciință, începură a se abateri dela făcuta unire, misiunari din țera românescă e dela sérbi îmblă prin țera spro a-și câștigare proseliți: ura nespusă, certe sângeroșe se născură între frații de un sânge din cauza unirei e neunirei“.³⁾

Papiu Ilarian în discursul său despre viața și activitatea lui G. Șincaiu ȕice: „Români de aici din Transilvania, călcați deopotrivă în cele bisericesci, politice și sociale, după căderea Transilvaniei sub casa habșburgică fură amăgiți prin promisiune de drepturi egali cu Ungurii și a se uni cu biserica Romei“.

Vorbind despro reul cauzat prin uniune adauge: „Din cari tóte se vede, că Șincaiu, ca și Clain, episcopul Clain, călugărul Petru Maior și toți Blăjenii luminați din secul al XVIII, cunosceau tot rcul fatal produs prin unire Voi Iesuiți Români de la Oradea-mare, de la Gherla și de aiuria, voi cari în aceste ȕile ale luminei și ale libertății cutezați a îndemna pe Români să mèrgă la sinodul catolicilor din Pesta; voi cari mergeți cu cutezanța până a da Românilor uniți numele străin și urit de Catolici Voi cari prin această și alto asemeni criminale apucături, cercați a rumpe de tot o

parte însemnată a Românilor din corpul cel mare al nației, auȕiți pe profetul Șincaiu și până e timp convertiți-ve“¹⁾.

Eruditul istoric Nic. Densușan în scrierea sa „Revoluțiunea lui Horea“ scrie:

„Români din Transilvania, după lungi și grele suferințe, dorind în fine să scape de miseriile unei servituți insuportabile, cum și de persecuțiunile religioșe ale calvinilor se hotărâră să-și schimbe religiunea și în modul acesta să ajungă la o stare politică mai fericită.

„Săduși prin diferitele promisiuni ale Iesuiților, Gavril Hevenes și Paul Barani, îndemnați de curtea imperială din Viena, mitropolitul Atanasie și protopopii români din Transilvania se hotărêsc la anul 1698 a se uni cu biserica Romei, cređènd, că în modul acesta religiunea română va ajunge să fie religiune legelă în Transilvania, ér clerul și poporul român se va puté bucura de tóte libertățile și drepturile, de cari se bucurau aderenții bisericii catolice.

„În această speranță și numai singur din aceste motive se făcù unirea cu biserica Romei, unire, care primi o formă reală prin manifestul din 7 Octomvru 1698, dat în mănăstirea S-tei Treimi din Alba-Iulia, prin care mitropolitul Atanasie și 38 protopopii români din Transilvania declarară în formă solemnă că se unesc cu biserica Romei, vòind după cum ȕicou densu, să ~~trăiască cu~~ același privilegii, cu cari trăesc membrii și preoții bisericii catolice.

„Dar unirea din 1698 fu un paș greșit al Românilor de preste Carpați. Prin actul dela 1698 mitropolitul Atanasie și clerul din Transilvania sacrificară întregitatea bisericii române, pentru o simplă speranță a unor drepturi politice și civile, drepturi, cari mai curènd sau mai târđiu se puteau câștiga și pe altă cale. Și în faptă unirea cu biserica Romei nu schimbă de loc pozițiunea socială și politică a Românilor din Transilvania. Biserica română rămase și de aci înainte numai biserică tolerată, națiunea română o națiune fără drepturi politice, preoții uniți iobagi ai nobililor, fără privilegii și fără venituri, poporul fără reprezentanți în camera Transilvaniei, oficiile țerei distribuite numai la aderenții celor patru religiuni, a religiunii catolice, calvine, luterane și unitare și fără nici o considerațiune la religiunea română unită, ér poporul român, care nu voi să trecă la unire lipsit de biserică, lipsit de episcopi și persecutat în tóte modurile și pe tóte căile de guvernul din Transilvania și de gurnul central din Viena; — așa, că unirea cu biserica Romei, care se făcuse din simple motive politice, nu aduse de loc rezultatele, pe

¹⁾ Op. cit. pag. 58 - 59.

²⁾ Loc. cit. pag. 59 - 60.

³⁾ Veđi viața și operele lui G. Șincaiu pag. 32 - 34 la Nic. Densușan broșura cit. pag. 41 - 42.

carî le sperase mitropolitul Atanasie și clerul român dela 1698. *Desilusiunea era mare*¹⁾

Nic. Densușan în scrierea sa: „Independența bisericească a Metropoliei Române de Alba-Iulia” scrie:

„Starea întru adevăr tristă, în care a lăsat răposatul metropolit Vancea Mitropolia română de Alba-Iulia, și cu deosebire încercările sale periculoase de a introduce în biserica română credința catolică, și întreg sistemul de guvernare catolică, au turburat adânc conștiința religioasă a poporului român și pacea bisericilor din această Metropolie.

„În urmarea acestor încercări nefericite, poporul român din Mitropolia Albei-Iuliei se află astăzi în pericolul de a fi rupt pentru totdeauna din sinul bisericii sale naționale românesce, și rupt din corpul națiunii române. Românii greco-catolici se află astăzi — și acesta o spunem cu adâncă durere sufletescă — pe drumul acelor Români din Ungaria și Transilvania, cari în secolele trecute, seduși de propaganda Franciscanilor și a Dominicanilor, trecură la catolicism, ér dela catolicism trecură la calvinism, și astfel se rupseră pentru vecinicie din corpul națiunii române²⁾).

Apoi după ce supune unei critice severe deliberatele conciliului din 1872 și din 1882, dice:

„Din cele înfățișate până aici vedem așa dar, că sinódele ținute de metropolitul Vancea în a. 1872 și 1882 nu erau sinóde de administrațiune bisericească, nu erau sinóde dogmatice, sau pentru apărarea credinței noastre în contra unor eresii óre-cari, ci erau adevărate adunări secrete pentru schimbarea religiunii strămoșesci a poporului român din Mitropolia Albei-Iulie.

„A ceea-ce făcú Mitropolitul Vancea în 1872 și 1882 întrece de o miă de ori ceea ce a făcut episcopul Atanasie la 1698. Sinódele Mitropolitului Atanasie nu primiseră nici o dogmă catolică, nu cedase pontificelui român nici un drept de legislațiune și administrațiune în biserica de Alba-Iulia. Însă conciliile Mitropolitului Vancea primiră tóte dogmele catolice, tótă credința catolică, declară pe Papa de suprem cap ierarhic cu puteri absolute și infalibil în Metopolia de Alba-Iulia. Episcopul Atanasie fusese silit de grelele împrejurări de atunci și el făcuse o unire cu Roma în sens național. Metropolitul Vancea însă, fără să fie constrins de evenimente politice, ori de altă natură, făcú o unire exclusiv în sens catolic și în contra voinței poporului român. Astfel, că din punctul de vedere al catolicismului, unirea cea adevărată catolică cu biserica Romei nu o făcú episcopul Atanasie, ci o făcú Metropolitul Vancea.

„Ceea-ce nu putură să câștige misionarii catolici în timp de 200 de ani dela episcopii, dela protopopii, dela popii și dela poporul românesc, câștigară într'o singură di, într'o singură ședință dela Metropolitul Vancea.

„Ne aflăm așadar în fața unei lovituri de stat în biserica din Alba-Iulia.

„Ne aflăm în fața unor sinóde ilegale ținute în contra canónelor bisericii orientale și în contra usului vechiu, ce a existat în biserica noastră până la Metropolitul Vancea; în fața unor acte, prin cari se rupse cu totul mitropolia Albei-Iulie din biserica răsăritului, și se dosființă din fundament vechia independență a acestei sfinte biserici, ce o avea până aci pe terenul bisericesc, nu din grația pontificilor, ci pe basa unei serii de instituțiuni vechi naționale-bisericesci, pe cari le putem urmări până în cele mai depărtate timpuri ale evului mediu, independență, care a fost apărută cu o rezoluțiune demnă și bărbătoască atât în timpurile nefericite ale națiunii noastre, când Papii dela Roma atîțau pe regi Ungariei cu resbel de exterminare asupra poporului nostru, cât și în timpul persecuțiunilor calviniste din Transilvania³⁾).

Apoi mai la vale continuă astfel:

„Toți suntem într'o formă îngrijați, ba chiar înspăimântați, de consecințele periculoase pentru biserica și naționalitatea noastră, în urma lăpădării noastre de credința strămoșescă, în urma catolisării formale făcute în 1872 și 1882, în urma despoierii metropoliei de Alba-Iulia de tóte drepturile sale de autonomie și libertate, în urma eschiderei întregului cler (afară de episcopii) de a mai avea vot decisiv în sinódele metropolitane, sau în urma eschiderei poporului român credincios din ori-ce fel de sinóde.

„Suntem îngrijați, fiindcă biserica română a fost singurul port, în secolele trecute, în care s'a scutit naționalitatea noastră română. În biserica română s'a păstrat comunitatea credinței, comunitatea limbei, comunitatea intereselor noastre politice, în biserica română am aflat mângăieri, încuragieri și apărări în zilele grele, ce veniau preste naționalitatea noastră. Prin biserica noastră națională s'a reconstituit de nou naționalitatea română. Dar astăzi în mitropolia română de Alba-Iulia s'a furișat o religiune străină, ea s'a desbrăcat de caracterul său național, guvernarea bisericească supremă nu mai este în mâna Românilor, ci în mâna străinilor, cari au alto interesu bisericesci și politice, și puțin îi dore de naționalitatea și de caracterul național al bisericii noastre.⁴⁾).

Regretatul G. Bariții scrie: „De câțiva ani se propun câteva doctrine, precum e doctrina despre infabilitatea papei și despre potestatea

1) *Revoluțiunea lui Hória*, București 1884 pag. 71—73.

2) Veđi locul numit pag. 1.

3) Veđi l. cit. pag. 14—15.

4) Veđi l. cit. pag. 15.

lui absolută de a formula și impune dogme nouă, care nu se cuprind în simbolul credinței adoptat de biserica noastră, care și până acum au produs cele mai mari îngrijiri și neodihne spiritelor, câte se înfiorează de un asemenea absolutism încornat. Aceste doctrine și altele asemenea acestora, mai vortos de 18 ani încoco, au început a rōde cumplit la rădăcinile confesiunii greco-catolice și a o periclita mult mai greu decât însuși cesaro-papismul rusesc. Tot el ȳice: „Românii uniți n'au nimic de împărțit cu Romano-catolicii.“

Se ascultăm acum și vōcea vicariului metropolitan I. M. Moldovan: „Una frică generală domnesce acum de mai mult inimile uniților, că la firul vieții bisericești acesteia rod vermi ucidetori. Acestă frică crescū din ȳi în ȳi și se mări din an în an așa cât sinodul de la 1868 s'a cugetat dator a lua mēsuri de urgență spre salvarea bisericești Aședemintele bisericești nōstre se alteraseră prin dispuneri și ordinațiuni anticanonice, afară de aceea absolutismul se lăția într'ēnsa din ce în ce mai mult. Sinodul voia se pună o stavilă acestora.“¹⁾ Ce folos înse, că conciliile din 1872 și 1882 s'au pus pe altă basă. După părerea mea biserica gr. catolică în calea ordinei este formal contopită aȳi în biserica curat romano-catolică. În credință nu mai este nici o deosebire, ci numai ritul mai sustă. Dar și acesta se va schimba pe nesimțite cum s'au schimbat și altele, și cum au abandonat „Pravila“ așa vor părăsi și ritul. De n'ar fi tēmă de popor pōte s'ar fi și făcut. Cu vreme vor ajunge gr. catolicii și în congresul catolicilor. Și astăȳi sunt reprezentanți ai acestei direcțiuni. Posturile însemnate și de încredere vor fi ocupate exclusiv cu elemente ultra-catolice, cari vor renunța la drepturile autonome ale bisericești gr. catolice, ér de drepturile naționale vor abdica total. Crecerea clerului unit în seminare pur catolice și străine și cu spirit de propagandă papistă este un mare pericol pentru nēmum românesc.

Se ascultăm și glasul altor istorici români.

(Va urma)

Din Istoria Banatului Severin.

Resboaiele între Austria și Turcia pentru eliberarea Banatului, până la înființarea regimentului valaho-illiric, 1658 — 1767.

(Continuare)

Severinul sub stăpânirea Turcilor 1658—1688.

Copleșirea Turcilor a pus capăt autonomiei, prerogativelor și libertăților, de care mai beneficiau în

această epocă de decadință Români districtelor. Ca pretutindenea, așa și aici, Tatarii și corpul voluntarilor, ca avangarda greului armatelor osmane, devastară satele, uciseră locuitorii, răpiră fete, femei și copii; cu alte cuvinte Timișana și Severinul, aceste frumoase provincie, bogate în orașe, opide și sate, deveniră după cum se va arăta mai la vale, un deșert lipsit pe alocura de locuitori.

La timpuri de nevoie afla populațiunea regiunilor resăriteno sunt și adăpost prin desimea pădurilor și prin văile Carpaților și ieșind, după înprăștierea furtunelor, din ascunsurile lor, își întocmia de nou casele pe ruinele și tăciunii căminelor vechi. Fortăreața grandioasă a naturii a mântuit acum, întocmai ca pe timpul migrațiunii popoarelor, locuitorii Severinului de perire. Deplorabilă înse a fost soartea locuitorilor dela câmpie; pentru ei nu erau alte locuri de scăpare, decât cetățile și fortărețele, și dacă d'acestea nu erau la îndemână, dēnsii deveniau de regulă jertfa oardelor, ce se țineau de călcăiul lor. Această împrejurare espică, că pentru ce a fost Severinul partea cea mai împopulată a Banatului, pe când câmpiile cele mănoase erau aproape deșerte de locuitori.

Murad III a împărțit Ungaria în 4 *cialete* și fie-care eialet în *sandjacuri* (districte). — Eialetul timișorean a constat din *sandjacul Timișoara, Ciamad, Becicherec, Ciacova, Panciova, Lipova, Moldova nouă, Orșova* și mai târziu *Logoj-Caransebeș*.¹⁾ Eialetele au fost guvernate de pașali de rang înalt, iar sandjacurile de pașali inferiori și de Begi.

Ori-care provincie, cucerită de Turci, era supusă unor dări anumite. Încasarea a fost regulată încă pe timpul lui Soliman cel Mare. *Defterdarul* (vistiernicul) *Halil* a compus un proiect de contribuțiune și dările eiectate asupra comunelor le-au introdus în așa-numitul „defter“ (registru de dare), și sumele înregistrate trebuiau să se încaseze și să se verse regulat în visteria statului. Defterul lui Halil, amplificându-se amēsurat întinderei puterii otomane, a ramas în vigoare cât timp a durat stăpânirea turcească. Satele și ȳinuturile de tot devastate nu erau înduse în registru, prin urmare ele remăneau scutite de contribuțiune. Toate venitele orașelor, verosimil și ale comunelor cu populațiune numeroasă, anume: vamele, arenda ȳergurilor și dările după obiectele vindute, curgeau în visteria sultanului.

După învătăturile coranului ori-ce pământ cucerit a fost considerat drept proprietate a padișahului; acesta îl dona dimpreună cu comunele esistente pașalilor și begilor, distinși prin fapte vitejești pe câmpul de luptă. Moșiile particularilor, în deosebi ale nobilimei, le distribuia între spahii (călăreți), care erau obligati la serviții militare și amēsurat estinderei feudului (teudele mari se ziceau *siamete*, cele mai mici timare) se țină oameni înarmați, în fruntea cărora trebuiau să meargă în cas de lipsă la bătaie.

Locuitorii orașelor, ca supuși ai sultanului, erau liberi, aveau dreptul să agonisească avere și să dispună de ea după plac. De tot grea înse era soartea locuitorilor rurali. Dēnsii erau și acum considerați ca iobagi ai stăpânului feudal, care ținea locul proprietarului de mai nainte. Sermanii nici acum n'au fost deslegați de glie și trebuiau să fie dați înapoi, când îi reclama stăpânul lor²⁾.

Sistemul turcesc n'a recunoscut nici când drepturile și privilegiile nobilimei ungare; ori-care nobil

¹⁾ Dr. Szentkláray: Száz év Dél-Magyarország ujjab történetéből.

²⁾ Fessler: Geschichte v. Ungarn, v. V. p. p. 140—141.

¹⁾ Moldovan: Acte sinodali t. I pag. 191.

dévenia, întocmai ca țeranul de rënd, clăcașul spahiului otoman. Din cauza aceasta emigrau de regulă nobilii din comitatele subjugate în vr'unul din comitatele libere și se constituiau aici după obiceiurile comitatului, din care fugiseră, ca să reclame la timpul seú pe baza documentelor familiare drepturile avitice.

Sunt date positive, că, după căderea Banatului caransebeș-lugojan, nobilimea d'aici a părăsit în doué rënduri căminele străbune. Întâia emigrare s'a întâmplat îndată după pactul rușinos alui Achațiu Barsay ¹⁾. Numérul emigranților a fost atât de mare, încât dieta transilvăneană s'a văzut îndemnată să dispună prin lege de sălășluirea lor. A doaua ieșire s'a petrecut înainte de anul 1675, ceea-ce constată concludusul din acest an al dietei din Alba-Iulia, referitoriu la scutirea de dare pe 3 ani a nobilimei din districtele Caransebeș și Logoj ²⁾.

Nici pribegii acestia, dar nici descendenții lor, n'au ocupat mai mult moșiile strămoșesci, căci trecând Banatul din mâinile Turcilor în ale Austrieilor, prin sistemul nou de guvernare, ear mai târziu prin militarizarea introdusă în anumite ținuturi, drepturile și privilegiile lor au fost șterse. Sistemul militariu s'a păstrat în așa numitul confiniu până la 1872, așa dară până în deceniile din urmă ale veacului luminei, când lanțurile jobăgiei au fost rupte de revoluția anilor 1848 și 1849.

Momentele acestea esplică absența nobilimei române din Severin, unde această castă s'a manifestat în trecut atât de strălucit, încât regii Ungariei au fost nevoiți să decreteze, ca nimēnula, nici lor înșiși să nu le fie permis, a dona străinilor posesiuni ori sate, decât numai acelora, pe care universitatea nobililor români, în urma serviciilor prestate, îi va afla de vrednici. Din pomelnicul lung al boerilor severineni amintim numele familiilor: Iosica, Fiath, Racovița, Peica, Simon, Danciu, Pribec, Békes, Todor, Vaida, Floare, Găman, Micșa, Ivul, Laczugh, Berta, Bobic, Hălmagi, Floca etc. Chiar și în celelalte părți ale Banatului, asupra cărora nu s'a estins instituțiunea confinului militar, absoluta majoritate a marilor proprietari de astăzi s'a căpătit după reincorporarea Timișanei la Ungaria.

Sarcinile impuse de Turci Creștinilor erau destul de grele. Fie-care locuitoriu de sine stătătoriu trebuia să plătească *haraciul*, adică contribuția de toleranță, calculată cu 50 denari — 1 fl. unguresc de fie-care cap. De fie-care poartă, consignată în defter se plătea darea de pământ, care dimpreună cu *haraciul*, cu timpul, s'a ridicat într'atâta, încât devenise nesuportabilă. Al treilea fel de contribuție era *zecineala* din rodul câmpului, din galițe, viței, oi și din stupi. Dijma era darea cea mai oneroasă, căci sub diverse preteste se lua $\frac{1}{8}$ și chiar $\frac{1}{2}$ din averea proprietariului.

Considerând, că creștinii trebuiau să mai plătească în timp de resboiu diferite aruncuri și să grijască de furajul de lipsă spahiului, putem zice, că dominațiunea turcească a fost foarte apăsătoare.

(Va urma).

¹⁾ Din istoria Banatului Severin, partea II.

²⁾ Pesty: A szörényi Bánság etc. v. I. p. 100.

Varietăți

Dare de seamă și mulțămită publică.

(Continuare din Nr. trecut). Ajutoare pentru sporirea „Fondului Ioan Popasu“ au colectat:

Gerusim Popovici, pedagog, dela: Stefan Cărăbaș 1 cor.; Dr. Pahomiu Avramescu 2 cor.; dela credincioși din comuna Poganești sa adunat cu tasu 1 cor. 4 fil.; *suma 4 cor. 4 fil.*;

18. *Petru Goanța*,

19. *Petru Sfera* și

20. *Dimitrie Roșca* nimica.

21. *Miron Popoviciu*, ped. c. II. a colectat dela: Ioan Nemoian 3 cor.;

22. *Sidonia Vița*, a colectat dela: Pera Pastilla 1 cor.; Ana Subariu 1 cor.; N. N. 1 cor.; Augusta Missits 1 cor.; Constantin Radu 1 cor.; Vasilie Frențiu 1 cor.; Toma Iorga 1 cor.; Niță Ruja 1 cor.; Atanasie Lupu 1 cor.; Iosif Montoi 1 cor.; *suma 10 cor.*;

23. *Persida Nimu*, a colectat dela: Florea Bozgan 2 cor.;

24. *Paraschiva Paunescu*, a colectat dela: Bredicean 1 cor.; Proștean 2 cor.; *suma 3 cor.*;

25. *Simeon Paulescu*,

26. *Mihail Jumanca*,

27. *Savela Savescu*,

28. *Teodor Anca*,

29. *Const. Petra*,

30. *Damian Neagoe*,

31. *Vasile Stămurean*,

32. *George Civiș*,

33. *Emilia Siclovan*,

34. *Lia Dragalina*,

35. *Vasile Olariu* și

36. *Nicolae Drăgălina*, nimica.

37. *Remus Boldea*, a colectat dela: N. N. 40 fil.; N. N. 1 cor.; Heler I. 50 fil.; Popovici Nicolae 1 cor.; Biju 40 fil.; Dănilă Pervulescu 40 fil.; CCZ. 1 cor.; Georgiu Buru preot 1 cor.; Dimitrie Baba 20 fil.; Emiliu Stoian 1 cor.; Iosif Brancovan 1 cor.; *suma 8 cor. 90 fil.*;

38. *Romulus Ioanovicu*, a colectat dela: Röhrich Ferencz 20 fil.; Ioan Ferdean 40 fil.; Iefta Biju 30 fil.; A. Nedics 60 fil.; Alexandru Mureșan 1 cor.; Moisi Blidariu 30 fil.; George Bălțean 40 fil.; Danilă Bogdan 40 fil.; Dimitrie Bogdan 10 fil. Trandafir Gelfofan 10 fil.; Florea Borca 14 fil.; Ioan Negru 10 fil.; Stefan Pepa 10 fil.; Palcoviciu Iosif 10 fil.; Dill Meilă 40 fil.; George Coșariu 1 cor.; Iuliu Ioanovicu 1 cor.; Vasile Tarean 1 cor.; A. Spătan 1 cor.; V. Fogarasi 1 cor.; Kutserauer Béla 1 cor.; Un tas în s. bis. Jena 80 fil.; David Murgoi 1 cor.; Ioan Lața 1 cor.; Trandafir Jurj 1 cor.; Trandafir Zuza 50 fil.; Ioan Stan 40 fil.; Isac 30 fil.; *suma 16 cor. 34 fil.*;

39. *Ioan Mărgan*, a colectat dela: George Marici 40 fil.; Ianăș Drăgălina 20 fil.; *suma 60 fil.*;

40. *Stachie Gerga*, a colectat dela: Mihail Pfeil 2 cor.; Ioan Humița 1 cor.; Ioan Sirbu 1 cor.; Petru Banda 1 cor.; Petru Banda 80 fil.; Teodor Banda 40 fil.; Dimitrie Humița 80 fil.; Ilie Stoichescu 1 cor.; *suma 8 cor.*;

41. *Pavel Bogoevicu*, a colectat dela: Nicolae Herșela 20 fil.; Ioan Begoevici 20 fil.; Mărioara Bogoevici 20 fil.; Stana Magiariu 20 fil.; Ioan Magiariu 30 fil.; Ioan Șușara 20 fil.; *suma 1 cor. 30 fil.*;

42. *Miron Coriciu*, a colectat dela: Ilia Ivăniș 40 fil.; Petru Coriciu 40 fil.; *suma 80 fil.*;

43. *Ioan Liuba*, nimic.

44. *Mihai Copie*, a colectat dela: Timoteiu Borchescu 1 cor.; Iosif Brancovan 50 fil.; Petru Mihailoviciu 50 fil.; *suma 2 cor.*;

45. *Iancu Bacila*, a colectat dela: Ilia Bacila 60 fil.; Nicolae Iovanescu 6 fil.; Nicolae Greu 10 fil.; Ilia Bacila 10 fil.; Pau Peștenariu 10 fil.; Nicolae Latchescu 10 fil.; George Greu 10 fil.; Pau Boată 10 fil.; Pavel Urdarianu 4 fil.; Simion Craciunel 10 fil.; Andrei Razvan 60 fil.; Simion Razvan 60 fil.; Constantin Ionescu 70 fil.; Marcu Ion 20 fil.; Mihai Vlăcianu 40 fil.; Nicolae Bota 20 fil.; Mihai Săica inv. 40 fil.; Ion Petchescu 10 fil.; Constantin Bacila 10 fil.; Lazar Ciuru 10 fil.; Achim Marcu 10 fil.; Petru Marcu 10 fil.; Costescu Roza 20 fil.; *suma 4 cor. 80 fil.*;

46. *Ioan Mircea*, a colectat dela: Dr. Petru Cornean 4 cor.; Knoblauch August 1 cor.; Dr. Ioan Măngiucă 2 cor.; Richard Mann 40 fil.; Péter Ervin 1 cor.; Vuja Péter 1 cor.; Dr. Mékes 2 cor.; *suma 11 cor. 40 fil.*;

47. *Ioan Lințu*, a colectat dela: Maria Hau 1 cor. 60 fil.;

48. *George Soteneanțu*, a colectat dela: Augustin Schwab 1 cor.; Severineana 1 cor.; Dr. Roth Ernő 60 fil.; Iosif Kunst 40 fil.; *suma 3 cor.*;

49. *Dănilă Ilicescu*, a colectat dela: Davidescu Petru 20 fil.; Vasilescu Dochia 20 fil.; Mitru Tedorescu 20 fil.; Pau Peștenariu 10 fil.; Pau Boată 10 fil.; Nicolae Iovanescu 6 fil.; Nicolae Greu 10 fil.; Petru Ilicescu 10 fil.; Dimitrie Măranu 20 fil.; Kerekes Mihály 40 fil.; Vid 1 cor.; Simion Razvan 20 fil.; Costescu Ruja 40 fil.; Constantin Ionescu 40 fil.; Petru Marcu 20 fil.; George Boată 20 fil.; Petru Boată 20 fil.; Irrma Boată 10 fil.; Dănilă Greu 10 fil.; Suvageu Stefan 10 fil.; Dochia Ilicescu 20 fil.; Petru Peștenariu 10 fil.; *suma 4 cor. 86 fil.*;

50. *Trandafir Buru*, a colectat dela Ioan Șușoi 1 cor.; Ioan Balint 1 cor.; *suma 2 cor.*;

51. *Pavel Oproane*, a colectat dela: Ilie Gerban preot 1 cor.; Nicolae Ghilezan 20 fil.; Dimitrie Geța 20 fil.; Nicolae Rusu 20 fil.; Vichentie Spăriosu 20 fil.; Dimitrie Capețian 20 fil.; Pavel Cospenda 1 cor.; Iosif Savuloviciu 20 fil.; Nicolae Savuloviciu 20 fil.; Pavel Moscavescu 10 fil.; David Fanu 20 fil.; Dimitrie Ișfănuț 20 fil.; Ioan Groza 10 fil.; Ioan Savuloviciu 20 fil.; Iosif Ghilezan 20 fil.; Simion Moscă 20 fil.; Pavel Zucuț 20 fil.; Ioan Avram 20 fil.; Pavel

Adamescu 10 fil.; Ioan Moisa 20 fil.; Vichentie Gorun 40 fil.; Nicolae Barboș 20 fil.; *suma 5 cor. 90 fil.*;

52. *Petru Adam*, a colectat dela următorii domni; Georgina Jucos 1 cor.; Lazar Viadu 40 fil.; V. Zavojan 66 fil.; Romolus Adam 20 fil.; Ioan Belu 20 fil.; *suma 2 cor. 46 fil.*;

53. *Silvia Ciulin*, a colectat dela: Ioan Lințu 2 cor.; Neneștean 1 cor.; Eugenia Peia 1 cor.; Egy a sok közül 20 cor.; Secărtău 40 fil.; Petru Valușescu 1 cor.; *suma 25 cor. 40 fil.*;

54. *Alexandru Țeran*, a colectat dela; Alexandru Lupu 20 fil.; Dr. Ioan Damian 20 cor.; N. Timáryi 2 cor.; N. Poruțiu 1 cor.; Teodor Șandru 40 fil.; Dr. Lazar Simon 10 cor.; Dela Sft. Biserică din Voitec 2 cor.; Sandi Țeran 40 fil.; Constantin Ardelean 1 cor.; Nica Iacob 1 cor.; Giula Iacob 1 cor.; Dimitrie Țeran 20 fil.; *suma 39 cor. 20 fil.*;

55. *George Uzonescu*,

56. *Andrei Rachitovan*,

57. *Petru Buzera* și

58. *Stefan Țigriș*, nimic.

59. *Ioan &va*, a colectat dela: Gyermeek Mihály 1 cor.; Dr. Bradean 2 cor.; I. Groșorean 2 cor.; Ioan Iovanovici 30 fil.; Magyar 30 fil.; Spärger Ignat 2 cor.; Mihail Andrei 1 cor.; Izidor Zaberca 1 cor.; Theophil Osiecki 1 cor.; Teodor Cristoi 1 cor.; Iuliu Novac 50 fil.; Cassa de păstrare „Nera“ 21 cor.; Ilie Ruva 1 cor.; Ioan Brinzei preot 1 cor.; Wittak 1 cor.; Nicolae Ollariu 20 fil.; Aurel Simtion 1 cor.; X. Bozoviciu 40 fil.; Taiffi 2 cor.; N. N. 1 cor.; Dr. Balum 2 cor.; N. N. 1 cor.; D. Radivojevici 1 cor.; I. Stanoilovici 1 cor.; *suma 46 cor.; 70 fil.*;

60. *Constantin Simu*, dela: N. Stoiacovici 1 cor.; Iosif Nedeci, neguțător 1 cor.; *suma 2 cor.*;

Cvătănd pe această cale sumele colectate, biroul „Fondului de ajutorare Ioan Popasu“ își exprimă adinca sa mulțămire față de toți donatorii. — Caransebeș la 10 Ianuarie 1901. *Dr. Olariu* președinte. *Dr. Petru Ionescu* casariu.

Mulțămire publică. Subscrișii în numele comitetului parohial și a întregii comunități bisericești Valeadeni, aducem mulțămirea noastră celei mai sincere Domnului Constantin Muntean, măestru zidariu, și fiului său Ioan Muntean, măestru măsariu, carii așezându-se în anul trecut definitiv în comuna noastră, au binevoit ca oameni religioși și creștini adevărați a dona primul 17 diferite cărți și opuri în preț de 11 cor. pe seama bibliotecii noastre școlare; iar fiul său Ioan Muntean a lucrat singur și cu mult gust artistic un sfeșnic cu 5 lumini pentru iconostas în preț de 50 coroane, precum și un candelabru (lustru) cu 6 lumini atârnat în mijlocul bisericii în preț iarăși de 50 cor. Aceste obiecte donate după sfințirea lor s'au așezat la locurile lor și servesc spre podoaba casei lui Dumnezeu și spre bucuria credincioșilor noștri. Pentru aceste daruri precum și pentru simțul de jertfire ce au acești oameni buni, rugăm

pre bunul D-zeu, ca să le resplătească însutit binefacerile lor, dându-le sănătatea și viață îndelungată precum și toate cele bune, ca să mai poată face asemenea fapte plăcute lui D-zeu și oamenilor. Numiții donători s'au asemănat văduvei din evanghelie, carea au aruncat în vistieria bisericii toată averea ei. Și tocmai aici vedem noi nobilitatea inimii, simțul de jertfire și sufletul curat. Deș D-zeu ca asemenea fapte frumoase să îndemne și pre alți a-le face, știind fie-care, că viața noastră e o floare, carea trece și numai faptele bune sunt, cari rămân, merg cu noi înaintea tronului cerese și cer ertare. Valeadeni în 12 Ianuarie 1901. *Ioan Meda* preot, *George Cătană* învățătoriu.

Din diecesă. Ni se scrie din Topleț, că învățătoriu de acolo, Romulus Părvu, dându-și toată si lința a reorganizat corul vechiu în un cor vocal mixt. Acest cor instruat și condus de numitul învățătoriu, a cântat la marile sărbători trecute cu atâta precisiune, încât au pus în uimire poporul, ce venise cu mic cu mare la biserică. Credincioșii din Topleț sunt pe deplin fericiți, că D-zeu li-au dat, pe lunga un preot brav și demn de toată lauda, și un învățătoriu, care e la înălțimea chemării lui.

Convocare. Domnii membrii ai casinei române din Bozoviciu sunt prin aceasta convocați la **Adu-narea generală ordinară**, care se va ținea la 16-lea Februarie st. n. 1901 a. meridiene la 10 oare în localitatea reuniunii. Obiectele de pertractare: 1. Raportul comitetului. 2. Raportul cassariului și bibliotecariului. 3. Darea absolutoriului. 4. Alegerea biroului și comitetului. 5. Eventuale propuneri. 6. Închiderea adunării. Bozoviciu, în 25-lea Ianuarie 1901. *Iuliu Novac* președinte, *Ioan Brinzeiu* secretariu.

Himen. D-l *Valeriu Ionescu* învățătoriu în Ciuta se va cununa cu D-șoara *Maria*, fca proprietarului *Const. Morariu* din Bocșa-română, la 4/17 Februarie 1901, la 12 oare a. m. în biserică gr. or. rom. din Bocșa-română.

— Domnul *Trăian Boroancă*, notariu cercual și-a încredințat de soție pe d-ra *Florica Căiman*, învățătoare, în Nicolințul Mare.

Bibliografie

Cea mai bună și instructivă carte pentru bibliotecile școalelor populare și cele ambulante, care formează călăuza și povățuitorul desinteresat al preotului și învățătorului român dela sate în toate chestiunile *economice și sociale*, și care ca atare a fost recomandată de Ven. Consistoriu metropolitan gr. oriental din Sibiu pentru a fi procurată pentru bibliotecile școlare, este cartea intitulată:

Manual complet de agricultură rațională de Dr. *George Maior*, profesor de agricultură la școala su-

perioară dela Ferăstrău și la Seminarul Nifon Mitropolitul în Bucuresci.

Vol. I Agrolgia sau Agricultura generală. 33 coale de tipar cu 217 figuri în text. Carte didactică, aprobată de On. Minister de Agricultură al României cu decisiul Nr. 2078 din 1897. *Prețul 5 cor.*

Vol. II Fitotechnia sau Cultura specială a plantelor. 38 coale de tipar cu 202 figuri în text. Carte premiată de Academia Română cu premiul Năsturel-Herescu în sesiunea 1899. *Prețul 8 cor.*

Vol. III Zootechnia sau Cultura generală și specială a vitelor cornute dimpreună cu lânăria și lapteria. 49 coale de tipar cu 225 figuri în text. *Prețul 8 cor.*

Vol. IV Economia rurală sau Organizațiunea și Administrarea moșiilor mari și mici. 45 coale de tipar cu 35 figuri în text. *Prețul 8 cor.*

Ceea ce privește lucrarea dlui prof. Maior, ea se deosebesce esențial de lucrările similare apărute până acum în limba română prin aceea, că este prima lucrare completă pe terenul agronomiei în limba română, care tratează toate chestiunile, cele mai mari ca și pe cele mici, privitoare la agricultura română din toate ținuturile locuite de români, pe baza progreselor actuale ale științei și tehnicii agricole moderne. Ea ia serios concurența cu cele dintâi lucrări apărute, până acum în limbile culte: germană, francesă etc.

Se află de vânzare la Tipografia Aurel Mureșianu în Brașov, la Librăria W. Kraft în Sibiu, și la autor în Bucuresci str. Occident 18.

*

Au apărut în Tipografia diecesană din Caransebeș: *P. Drăgălina: Din Istoria Banatului Severin*. Partea I.: Istoria Banatului Severin până la căderea Turnu-Severinului în mâinile Turcilor 1526. *Prețul 1 cor. 12 fil.*, pentru învățători 90 fil. — Partea II.: Severinul sub stăpânirea principilor ardeleni până la predarea cetăților Caransebeș și Lugoj în mâinile Turcilor, 1526—1658.

*

Pe pragul mormântului. Versuri funebreale de *George Simu* preot. *Prețul 50 fil.*

*

Cuvânt funebru, rostit la înmormentarea fostului director și învățător pensionat: *G. Bellissimus* întemplată la 8/21 Octomvre 1900, de l. *Dariu*. Tipografia A. Mureșianu, Brașov, 1900. *Prețul 20 fileri.*

*

Curs elementar de Botanică și Zoologie pentru clasele inferioare ale școalelor medii de *Gheorghe Cheriariu* prof. și dirigent la școala reală. Partea I. Brașov, 1900. *Prețul 2 cor. 60 fil.*

*

Viața și oparile lui Andreiu Mureșan. Studiu istoric-literar de *Ioan Rațiu*, prof. ord. la preparandie și școala superioară de fete din Blaș. Blaș, 1900. Tipografia seminariului arhidiecesan.

Educațiunea socială. Disertațiune cetită în adunarea generală a „Despărțământului Panciova“ al „Asociațiunei pentru literatura română și cultura poporului român“ ținută la 3 Iunie 1900 în Cubinul-Timișan de *Teodor V. Petrișor* învățător. Editor: autorul, sub auspiciile despărțământului. Caransebeș 1900. Prețul 20 fil.

Avis. Domnii, cari au primit în comisiune spre vânzare „Calindariul Românului“ și „Bănățanul“ sunt rugați, ca esemplarele nevindute să ni le înapoieze, fără amânare, căci mai târziu nu le mai putem primi.

Tipografia și librăria diecesană.

Licitațiune minuendă

Pa baza incuvițării Venerabilului Consistoriu Diecesan dtdo 23 Noemvre 1900 Nr. 4877 B. ex 1900, se escrie licitațiune minuendă pentru îngrădirea cu gard de zid și de fer a Sântei biserici gr. or. din comuna **Ciuchiciu**, protopresbiteratul Bisericii Albe.

Prețul de exclamare preste tot 5015 cor. 91 fil.

Licitațiunea se va ținea la 2/15 Februar 1901 (la Întimpinarea Domnului) la oarele 9 $\frac{1}{2}$ a. m. în școala noastră gr. or.

Planurile și specificațiunea de măsuri și spese se pot vedea ori și când la Oficiul (Președintele) comitetului parohial din Ciuchiciu.

Întreprinzătorii prezentându-se în fața locului li-se vor face cunoscute condițiunile lucrului.

Iară cei ce vor voi să întrepriadă lucrul trebuie să depună a) vadiul de 10%_o. b) să dovedească prin atestate, că sunt esperti la lucru, c) că au mai lucrat la vr'o biserică fără ca să fie avut proces etc. cu aceia unde a lucrat, d) că sunt în stare a garanta cu avere nemișcătoare ori cu libele depuse spre fructificare la vr'o bancă prețul exclamării pentru un timp de 5 ani, în care termin obvenind vre un defect să se poată repara de nou numai decât, e) ca vadiu se primesc numai bani gata ori libele cu prețul cuvenit.

Ciuchiciu din ședintă comitetului parohial ținută 3 Ianuarie 1901,

1—3 [5]

Vasile Dragoi

Președinte.

Vasile Mioc

not. com. par.

În conțelegere cu On. oficiu Protvdresbiteral tractual.

Concurse

Pentru ocuparea postului de preot în parohia de clasa III din **Peștere**, protopresbiteratul Caran-

sebeșului se escrie concurs cu termin de 30 de zile dela prima publicare în „Foaia Diecesană“.

Emolumentele:

1. Sesiunea parohială în complex de 32 jugere cu venit anual mediu de 640 cor.

2. Plațul parohial de 1 juger, cu venit anual mediu 40 cor.

3. Birul parochial dela 125 case câte 2 cor. de număr sau în boabe de cucuruz o jumătate de meț.

4. Venite stolare dela boteze, cununii și înmormântări 160 cor.

5. Alte venite accidentale 40 cor.

Recurenții sunt poțiti a-și înainta recursele P. On. Oficiu protopresbiteral al Caransebeșului și a se presenta în biserică în vre-o Duminecă sau sərbătoare cu scirea protopresbiterului concerninte.

(2) 3—3

Comitetul parohial.

În conțelegere cu protopresbiterul tractual.

Pre baza incuviințării Ven. Consistoriu diecesan dtdo 19 Decemvre ex 1900 Nr. 5089 Șc. se escrie concurs pentru întregirea definitivă a postului învățătoresc la școala conf. gr. or. rom. din **Moniom**, protopresbiteratul Bocșa-montană, cu termin de concurgere de 30 de zile dela prima publicare în „Foaia Diecesană“.

Emolumentele sunt:

1. În bani gata 600 cor.

2. Pentru scripturistică 6 cor.

3. Pentru conferință 20 cor

4. Cortel liber și grădină de legumi

5. Pământ de livadă 2 jug. 1000 st. □.

6. Pentru încălzirea salei de învățământ îngrijește comuna bisericicească.

7. Dela înmormântare, unde va fi poțit, 80 fil.; iar cu liturgie 1 cor. 20 fil.

Doritorii de a ocupa acest post sunt avisați, ca suplicele de concurs ajustate coform stat. org. bis. și a regul. școlar — adresate comit. parohial — să-le subștearnă Prea Onoratului Oficiu protopresbiteral.

Alegëndul învățătoriu este îndatorat a purta cantoratul bis. și toate lucrurile scripturistice necesare.

Concurenții sunt poțiti a se presenta în o Duminecă sau sərbătoare în sfta biserică din loc, însă nu în ziua alegerii.

Moniom, 1/14 Ianuarie, 1901.

[3] 2—3

Comitetul parohial

Alexa Groza

președinte.

Nicolae Ion

not. com. par.

În conțelegere cu mine: *Maxim Popovicu* protopres.